

KÖNYVSZEMLE

Arany János: Toldi

»Testvériség—Egység« kiadása, 1950.

Kultúréletünk fejlődésében jelentős állomásként kell értékelnünk e mű megjelenését. E mű megjelenése kettős jelentőségű, s ezúttal éppen erre akarunk rámutatni. B. Szabó György előszavában az új olvasóközönségnek ajánlja és adja át a könyvet, s ebben természetesen igaza is van. A szocializmus építésével párhuzamosan nemcsak anyagi, hanem szellemi igényei is jelentős mértékben megnövekedtek dolgozó népünknek: egyre több és egyre jobb műre van szüksége. A jugoszláviai magyar könyvkiadás jó szolgálatot tesz a szocializmus építésének, — amely szükségszerűen kulturális forradalommal jár együtt, — amikor a mi mai valóságunkat visszatükröző, vagy a közelmúltat felelevenítő műveken kívül a magyar irodalom haladó hagyományait is a dolgozók kezébe adja. A közvetlen forradalmárok sohasem féltek (s amint látjuk, ma sem félnek) a múlt nagy egyéniségeinek nagy alkotásaitól, sőt igen gyakran hivatkoznak azokra, mert ezek előremutatnak, felénk mutatnak, mai harcunkat látjuk bennük igazoltnak, mert természetes és közvetlen folytatói vagyunk nagy munkásságunknak. Így vagyunk Arany János TOLDI-jával is. Arany — mint ismeretes — a múlt század 40-es éveiben a jobbágykérdés megoldására törekedett — persze a maga módján, az elmaradott, feudális, paraszti ország szűkös keretei között. Ha azonban ezt a harcot a maga korában s az adott körülmények között vizsgáljuk, amelyek ezt meghatározták, akkor világos lesz előttünk, hogy Arany János harca a jobbágyfelszabadításért szerves része az emberek egyenlőségéért vívott évszázados harcnak. Ha így vizsgáljuk és így értékeljük Aranyt ezt a művét, akkor világos, hogy ő azért az egyenlőségért harcolt, amely nálunk mevalósult. Ez a harc azonban, mint tudjuk, a kor korlátai között folyik, amelyektől nem lehet mentes Arany sem.

Az ilyen művek mai kiadása és ismertetése tehát segítséget nyújt a mai harcosoknak, mert távlatot nyújt nekik és az egész dolgozó népnek; megmutatja, hogy az emberek teljes egyenlőségéért, anyagi és szellemi színvonaluk felemeléséért folytatott harcunk szerves része és természetes folytatása a legjobbak, a legbecsületesebbek évszázados harcának.

A »Testvériség-Egység« kiadásában megjelent TOLDI azonban nem egyszerű »újranomás«, vagy felújítás, hanem minden tekintetben a miénk, eredeti kiadása a jugoszláviai magyar könyvkiadó vállalatnak. Eredeti éppen előszavánál fogva, amely nemcsak ajánlás, hanem értékelés is egyben, de eredeti az illusztrációnál fogva is s nem utolsó sorban azért, mert mindkettő jugoszláviai magyar tudós, illetve művész munkája. A régi kiadásokban u. i. igen részletes filológiai tanulmányokat találunk, amelyek a műnek, mondhatnánk, minden sorát, minden hasonlatát és minden sajátosan népi kifejezését, szólását megmagyarázzák, csak éppen arról a kicsinységről feledkeztek meg, hogy az egész művet a kor társadalmi és politikai helyzetének, harcainak fényében megvilágítsák, megmagyarázzák és értékeljék B. Szabó György, Jugoszlávia legjobb magyar marxista irodalom-történésze, előszavával pótolta ezt a hiányt.

(A filológiai magyarázatokat, amelyek valóban szükségesek a Toldi-hoz, jellel kiadás sem nélkülözi.) Olvasóközönségünk ezek szerint nem egyszerűen újranyomott TOLDIT vetet a kezébe, hanem módjában áll, hogy annak értékét felfogja, hogy a haladó gondolat, az emberek egyenlőségéért vívott harc egyik legszebb irodalmi megnyilvánulásaként értékelje.

A mű »hazai jellegét«, eredetiségét még az is meghatározza, hogy Oláh Sándor jugoszláviai magyar festőművész rajz-illusztrációi díszítik — összesen 5 rajz a címlappal együtt.

Nyilvánvaló azonban, hogy mind a könyvkiadóvállalat, mind pedig B. Szabó nemcsak az előbb említett szükségletet igyekeztek kielégíteni a TOLDI mostani kiadásával, hanem egy másikat is. Természetes, hogy ez a szükséglet sem egyébként a következménye, mint a szocialista társadalmi berendezkedésnek hazánkban, amely hazánkban folyik. Az iskolákról van szó. A régi Jugoszláviában sem az előbb említett szükséglet nem állhatott fenn, sem az utóbbi — az iskolák szükséglete. A dolgozó tömegek elsősorban a munkaidő megrövidítéséért, a nagyobb darab kenyérért, tehát emberibb élet- és munkafeltételekért harcoltak, s kulturális igényeik ennél fogva nem is állhattak arányban a maival. Iskoláink pedig alig voltak. Az a 30—40 tanuló, akik a szubotícai és a zentai gimnázium IV. osztályába jártak (ennek az osztálynak a tananyaga a Toldi) nem jelentett olyan számot, amely egyáltalán szóba jöhetett volna, mint olvasó-, vagy vásárló-közönség egy megjelent könyv számára. Másrészt eszébe sem jutott senkinek, hogy ezeknek a diákoknak tankönyv is kellene. Hihetetlenül szakadozott, elrongyolódott példányok maradtak nemzedékről-nemzedékre az iskolákban. Ma azonban, ha elgondoljuk, hogy hány főgimnázium és tanítóképző áll a magyar ifjúság rendelkezésére, de néhány éven belül a nyolc-éves iskolák egész hálózata is, amelyeknek ugyan már ma is, de főleg később égetően szükséges tankönyv a TOLDI, akkor képet alkothatunk magunknak arról, hogy többé nem lehet az igényeket a múltból ittelejtett TOLDI-példányok kézről-kézre adásával kielégíteni. Nem lehet ezt pusztán azért sem, mert nincs elég, de méginkább azért, mert — amint az előbb rámutattunk — ezekből a legfontosabb, az értékelés hiányzott. Ha volt is »méltatás« bennük, az a mű formai és nyelvi oldalainak fellengzős dicséretében merült ki. Hogy ez a szükséglet éppúgy, mint az előbbi, a szocialista államberendezés természetes következménye, az szerintünk egyáltalán nem szorul bizonyításra. Csak a régi és a mai szocialista Jugoszlávia iskola-politikáját kell összehasonlítanunk, s ez világos lesz előttünk, vagy egészben véve az új Jugoszlávia nemzetiségi politikáját, amely — mint e könyv megjelenése is fényesen bizonyítja — nemcsak papíron, és deklarációkban, hanem a valóságban is lehetővé teszi, sőt elősegíti minden nemzet és nemzeti kisebbség számára anyanyelvének használatát, kulturális hagyományainak ápolását — egyszóval, gazdasági és kulturális fejlődését.

Ezzel a kettős céllal, e két hiány pótlására bocsátjuk tehát útjára Arany János TOLDI-ját s hisszük, hogy e kettős célnak teljes mértékben meg is fog felelni,

Juhász Géza